

Η ιδεολογία της αντιμεταρρύθμισης

Δευτέρα, 16 Νοεμβρίου 2009

Ο συντηρητισμός έχει ισχυρό ιδεολογικό υπόβαθρο στις κοινωνίες και δεν πρέπει να τον υποτιμούμε.

Οι μεταρρυθμίσεις είναι περίεργο φρούτο. Δεν φύονται παντού· και όταν φύονται δεν ευδοκιμούν πάντα. Είναι χαρακτηριστικό ότι η κινεζική αυτοκρατορία στις αρχές της προηγούμενης χιλιετίας είχε όλη την τεχνολογία που αναπτύχθηκε κατόπιν στη Δύση (πυρίτιδα, κινητά τυπογραφικά στοιχεία) και παρ' όλα αυτά η αργοπορημένη Δύση τα χρησιμοποίησε για να κατακτήσει τον κόσμο, ενώ η Κίνα παρήκμασε.

Αν και είναι τεράστια η συζήτηση που ξεκινά από το ερώτημα «γιατί η Δύση;» η καλύτερη απάντηση που έχω ακούσει είναι επειδή στη Δύση, οι άνθρωποι ήταν πιο ελεύθεροι να δοκιμάσουν νέα πράγματα. Προφανώς λόγω της ύπαρξης ανταγωνιστικών πριγκιπάτων, και διάφορων άλλων κρατικών μορφωμάτων δημιουργούνταν γόνιμο έδαφος για την προώθηση καινοτομιών. Αν απαγορευόταν στην Ρώμη, πήγαινε κάποιος στην Φλωρεντία. Κι αν απαγορευόταν στην Φλωρεντία πήγαινε στην Ρηνανία.

Για να αλλάζουν προς το καλύτερο τα πράγματα πρέπει να επιτρέπονται διαρκώς δοκιμές να εφευρίσκονται νέες λύσεις στα παλιά προβλήματα. Μόνο που εδώ οι συντηρητικοί έχουν ένα δίκιο. Τα περισσότερα απ' όσα θα δοκιμάσουμε θα αποτύχουν. Δεν ξέρουμε εκ των προτέρων τι είναι επιτυχημένο ώστε να το εφαρμόσουμε και να ξεμπερδεύουμε με τις περιττές αποτυχίες. Η κοινωνία, η οικονομία, η ίδια η ζωή εξελίσσεται δια άπειρων αποτυχιών και μίας μόνο επιτυχίας, που ξεπληρώνει όμως το κόστος όλων των προηγούμενων αποτυχιών.

Είναι επόμενο λοιπόν η συντηρητική επιλογή να ξεκινάει με πλεονέκτημα. Κατ' αρχήν παίζει εντός έδρας. Μπορεί να απευθυνθεί στον κόσμο με ένα συντριπτικό επιχείρημα: ο κόσμος που ζούμε. Έχει τα στραβά του, αλλά βρε αδελφέ, δεν είναι ότι χειρότερο μπορούμε να φανταστούμε. Εντάξει! Μπορεί να πεθαίνει κόσμος της πείνας επειδή ζει σε άνυδρες περιοχές, αλλά ποιος ξέρει τι κινδύνους θα διατρέξουμε εφαρμόζοντας την γενετική τεχνολογία που επιτρέπει στο καλαμπόκι να αναπτύσσεται με λιγότερο νερό; Ο μυθικός Φράνκεσταϊν караδοκεί. Προσοχή! Δεν υπήρξε ποτέ Φράνκεσταϊν· ήταν ένας λογοτεχνικός ήρωας της Μέρι Σέλεϊ που αποτύπωσε με τον καλύτερο τρόπο τον φόβο για το μέλλον. Τα νέα πράγματα που θα προσπαθήσουμε να κάνουμε, τελικά θα στραφούν εναντίον μας. Γι' αυτό, όπως λέμε είναι προτιμότερο να κάτσουμε στ' αυγά μας.

Το δεύτερο συντηρητικό επιχείρημα βασίζεται σε ένα ψεύδος. Παρουσιάζει την ανθρώπινη ιστορία σαν μια γραμμική εξέλιξη, ότι φτάσαμε εδώ μέσα από μια αλληλουχία επιτυχιών. Κάποιος εφηύρε τον τροχό, μετά ένας άλλος έφτιαξε το κάρο, αργότερα ένας τρίτος έκανε τις αυτοκινητάμαξες, στον 18ο αιώνα κάναμε τις ατμομηχανές και δείτε τι ωραία αυτοκίνητα έχουμε σήμερα. Επειδή για εκπαιδευτικούς λόγους η πορεία της ανθρωπότητας πρέπει να δίδεται στα εγχειρίδια της ιστορίας συνοπτικά, καταγράφουμε μόνο τους σταθμούς των λίγων επιτυχιών.

Έτσι όμως, δημιουργείται έτσι η ψευδής εντύπωση ότι η ιστορία έχει νομοτέλειες· ότι το επόμενο βήμα της προόδου είναι μόνο ένα και ως εκ τούτου δεν πρέπει να επιτραπούν τα άλλα. Επειδή όμως δε ξέρουμε ποιο ακριβώς είναι αυτό το επόμενο βήμα, ουσιαστικά τα απαγορεύουμε όλα: απαγορεύοντας αυτά που νομίζουμε ότι θα είναι αποτυχίες, στην ουσία απαγορεύουμε και την επιτυχία ακριβώς επειδή δεν ξέρουμε ποια δοκιμή θα είναι επιτυχής και ποια θα έχει μόνο το κόστος της αποτυχίας.

Το τρίτο συντηρητικό επιχείρημα είναι εξίσου ψευδές. Λέει σχηματικά ότι μέχρι να βρούμε την άριστη λύση για το επόμενο βήμα, δεν χάνουμε τίποτε αναπαράγοντας το υπάρχον. Αυτό θα είχε νόημα αν ζούσαμε σε ένα στατικό κόσμο, όπου τίποτε δεν αλλάζει. Αυτό, όμως, ούτε ένας συντηρητικός δεν μπορεί να το ισχυριστεί στα σοβαρά. Επομένως αυτό που λέμε πρόοδος είναι είτε η προσαρμογή ημών στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, είτε η μερική προσαρμογή των συνθηκών που μας περιβάλλουν. Μην φανταστούμε πολλά πράγματα. Μπορούμε να κάνουμε ένα φράγμα σε κάποιο ποταμό, να μεταβάλλουμε τις συνθήκες σε ένα μικρό μέρος, αλλά τελικά οι μεταβαλλόμενες συνθήκες να το πάρουν και να το σηκώσουν. Δεν υπάρχει η αέναη τελειότητα σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο. Το πιο ισχυρό μύθευμα των συντηρητικών, το όραμά τους, είναι η έννοια του παραδείσου. Κάπου εκεί στο μέλλον υπάρχει ένα τέλειο πράγμα το οποίο παρεμπιπτόντως είναι και εντελώς ακίνητο. Πως να υπάρξει πρόοδος στην τελειότητα;

Ο συντηρητισμός έχει ισχυρό ιδεολογικό υπόβαθρο στις κοινωνίες και δεν πρέπει να τον υποτιμούμε. Το πρώτο που πρέπει να καταλάβουμε είναι ότι η συντηρητική πρόταση είναι απλή και την κατανοούν όλοι: είναι ο κόσμος που έχουμε. Μπορεί αυτός ο κόσμος να έχει προβλήματα, αλλά στους περισσότερους πολίτες είναι πολύ πιο κατανοητός και λιγότερο επίφοβος από οποιαδήποτε πρόταση αλλαγής του υπάρχοντος.

Η συντήρηση είναι καταστροφική, αλλά μόνο μακροχρόνια. Το να προσπαθείς να διατηρήσεις το υπάρχον, όταν αναγκαστικά όλα αλλάζουν, οδηγεί σε κοινωνικό μαρασμό, αλλά αυτό γίνεται τόσο αργά κι ανεπαίσθητα που οι περισσότεροι δεν το αντιλαμβάνονται. Γι' αυτούς ισχύει το «κάλλιο πέντε και στο χέρι...», άσχετα αν αυτό διολισθαίνει στο 4,9, στο 4,8 κ.ο.κ.

Το άλλο που πρέπει να καταλάβουμε είναι ότι η συντήρηση δεν έχει μόνο ένα χρώμα, δεν ανήκει μόνο σε μια παράταξη. Μπορεί πολλές φορές να ταυτίζεται με την δεξιά, αλλά υπάρχει πολύ συντηρητισμός και στα αριστερά. Η συντήρηση εμφανίζεται ανάλογα με το ισοζύγιο ισχύος σε μια κοινωνία ή και σε ένα κομμάτι της κοινωνίας. Στα ελληνικά πανεπιστήμια, για παράδειγμα, σήμερα κυριαρχεί ο αριστερός συντηρητισμός. Όλοι τα βλέπουμε να καταρρέουν, αλλά οι ισχυρές αριστερές κατεστημένες δυνάμεις διδασκόντων και φοιτητών, αποτρέπουν με δυναμικό τρόπο κάθε προσπάθεια αλλαγής.

Δεν ξέρω πως θα είναι τα πράγματα μετά την πιθανή εκλογή του κ. Σαμαρά στην ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας και αν ο δικαίως συκοφαντημένος δεξιός συντηρητισμός ξανασηκώσει κεφάλι στην χώρα. Προς το παρόν το πρόβλημα μας είναι ο κυρίαρχος αριστερός συντηρητισμός. Και δεν είναι μόνο δικό μας πρόβλημα. Ο Γάλλος διανοούμενος Πασκάλ Μπρικνέρ έγραψε ένα εκπληκτικό βιβλίο με τίτλο «Η τυραννία της μεταμέλειας» από το οποίο θα σας διαβάσω μερικά αποσπάσματα.

Περιγράφει μεν την Γαλλία, αλλά θα δείτε ότι οι ομοιότητες με την Ελλάδα είναι εκπληκτικές:

«Όταν οι Γάλλοι καλούν σε ξεσηκωμό, θα πρέπει να το δούμε σαν ένα εγκώμιο προς την κατεστημένη τάξη, σαν μίσος για οποιαδήποτε αλλαγή. Και αφού από το 1945 η αριστερά ασκεί πάνω στη χώρα την πολιτισμική της εξουσία, εκδίδει τις σημειολογικές της παρατηρήσεις και επιβάλλει τον τρόπο σκέψης.»
(...)

«Όλοι οι οπαδοί της στασιμότητας στη Γαλλία, που αγωνίζονται αποκλειστικά και μόνο για τη διατήρηση των κεκτημένων, οφείλουν να υιοθετήσουν τον λόγο του κινήματος σε σημείο που ο αριστερισμός έγινε η γεροντική ασθένεια του σοσιαλισμού. Αυτή η καινούργια παρελθοντολατρία, η τυλιγμένη στην γλώσσα των αβράκωτων, είναι αρκετά αποπροσανατολιστική σε πρώτη προσέγγιση, αφού ανακατεύει επαναστατικά συνθήματα με συντεχνιακές διεκδικήσεις. Κυρίως εκδηλώνει τον ίδιο τρόπο απέναντι στην πορεία του χρόνου και στις μεταμορφώσεις του κόσμου».

(...)

«Έτσι βλέπουμε γέρους απόμαχους του Μάη του '68, καταπονημένους αυλοκόλακες, που έχουν κάνει όλων των ειδών τους συμβιβασμούς, όλων των ειδών τις χαμέρπειες, να αναλαμβάνουν πάλι υπηρεσία και να ξαναβυθίζονται στον αντικαπιταλισμό της νιότης τους: ριζοσπαστισμός της ανδρανάπαυσης. Παντού, σε όλες τις μεσαίες τάξεις, ευδοκیمی ο "μπολσεβικισμός του γλυκού νερού". Δεν υπάρχει καλλιτέχνης, δημοσιογράφος, ηθοποιός που να μην θέλει να είναι ανατρεπτικός, ιδιαίτερα όταν επιδοτείται από το κράτος. (...) Ένα ολόκληρο τμήμα της διανοήσης διακρίνεται για την άρνηση της προόδου, το μίσος για τη νεωτερικότητα, τις πεσιμιστικές προβλέψεις. Η ιερεμιάδα έχει γίνει κοινός παρονομαστής των ελίτ.»
(...)

«Η Γαλλία εισέρχεται στον παγκόσμιο καπιταλισμό μονάχα κάτω από το πρίσμα της αρνητικότητας, μέσα από μια πληθώρα αναθεμάτων. Κάθε νεωτερικισμός, οι γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί, τα βλαστοκύτταρα, οι νανοτεχνολογίες, γίνεται δεκτός με καχυποψία λες και φέρνει κάποιο διαβολικό αποτύπωμα. Οι διαδηλώσεις ενάντια στις συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις το 2003, ή ενάντια στο Συμβόλαιο Πρώτης Πρόσληψης, το 2006, απέδειξαν πως εκείνοι που σήμερα αποτελούν την εμπροσθοφυλακή του κόμματος του φόβου είναι οι νέοι, οι φοιτητές: μια ολόκληρη γενιά θα ήθελε να αρχίσει τη ζωή της με εξασφαλισμένο ένα επάγγελμα και μια σύνταξη! Οι Γάλλοι φοβούνται τον κόσμο, φοβούνται τους άλλους, κι ακόμη περισσότερο φοβούνται τον φόβο τους.»
(...)

«Το κυρίαρχο φάντασμα στην αρένα της πολιτικής και της διανοήσης είναι το φάντασμα της συνομοσίας: ένας κοινός σε όλους τρόπος σκέψης καταγγέλλει τους δράστες της σκευωρίας ενάντια στη Γαλλία. Μια λέξη εκφράζει αυτό το συναίσθημα του τρόμου, μια λέξη που έχει γίνει αισχρή όπως ο φασισμός και η παιδοφιλία: η λέξη φιλελευθερισμός. Το τι εννοούμε με αυτόν τον όρο είναι πολύ μυστηριώδες.»
(...)

Αν υπάρχει μια γενική θέση στη Γαλλία, μια κοινή γλώσσα, αυτή είναι ο τρόπος μες τον οποίο όλα ανεξαιρέτως τα στρατόπεδα, ακόμη και ο αρχηγός του κράτους καθυβρίζουν αυτή τη θεωρία. (...) Αυτό οδηγεί την άκρα Αριστερά, ως προς το θέμα του κοινωνικού προβλήματος, στο να ζητά περισσότερο την τιμωρία των προνομιούχων παρά τη βελτίωση της μοίρας των πάντων. Πρέπει να τιμωρήσουμε τους πλούσιους: οι φτωχοί θα κερδίσουν από αυτό μια συμβολική ικανοποίηση. Αυτή

η αλλεργία απέναντι στον φιλελευθερισμό στρέφεται στη συνέχεια κατά των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτός είναι ο εχθρός μας, εννοείται συμβολικά, έστω κι αν τα δύο μας έθνη δεν πολέμησαν ποτέ μεταξύ τους.»

Μας θυμίζουν τίποτε όλα αυτά; Αν βγάzaμε τη λέξη Γαλλία και βάζαμε τη λέξη Ελλάδα, δεν θα είχαμε μια εξαιρετική αποτύπωση της πραγματικότητας που ζούμε; Το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής διανοήσης έχει θητεύσει στα γαλλικά πανεπιστήμια εξηγεί την άρνηση των ελίτ για κάθε σύγχρονη εξέλιξη. Από την άλλη, η ισχυρή παρέμβαση του γαλλικού και ελληνικού κράτους στην οικονομία εξηγεί την ενστικτώδη αντίδραση ενάντια σε κάθε μεταρρύθμιση που αγγίζει τα αποκαλούμενα κεκτημένα.

Φοβάμαι ότι στην Ελλάδα αποκοιμηθήκαμε. Ενώ φυλάγαμε έξω από την Ρηγίλλης μην ξεμυτίσει ο συντηρητισμός, αυτός θρονιάστηκε στην Κουμουνδούρου και στον Περισσό. Η ευρύτερη Αριστερά, ή για κάποιους η δήθεν Αριστερά ανεμίζοντας την σημαία της προόδου (και έχοντας τα παράσημα της πραγματικά προοδευτικής της στάσης σε πλείστα όσα ζητήματα και σε διάφορες περιόδους της ελληνικής ιστορίας) έγινε τροχοπέδη κάθε αλλαγής στη χώρα. Ειδικά στην εκπαίδευση (προνομιακός της χώρος) και στην οικονομία.

Έχοντας, για ιστορικούς λόγους την ιδεολογική κυριαρχία στον τόπο, έφτιαξε μέτωπα αντίδρασης σε κάθε νεωτερισμό που χρειάζεται η χώρα. Σήμερα σαπίζουν όλες οι δομές της χώρας, επειδή πολλές κυβερνήσεις και πολύ περισσότερο η προηγούμενη κυβέρνηση φοβήθηκε το αποκαλούμενο πολιτικό κόστος που στην ουσία είναι αριστερό κόστος. Ο αριστερός συντηρητισμός έχει διαχυθεί στα ΜΜΕ, στα συνδικάτα στην ελληνική κοινωνία. Οι περισσότεροι Έλληνες φοβούνται τις μεταρρυθμίσεις, ελεεινολογούν τον εκσυγχρονισμό, φτύνουν στον κόρφο τους ακούγοντας τις λέξεις «παγκοσμιοποίηση» «δημοσιονομική πειθαρχία» ή -θου κύριε...- «φιλελευθερισμός».

Πρέπει να κατανοήσουμε την φύση του συντηρητισμού για να τον αντιμετωπίσουμε. Η Ελλάδα είναι σήμερα όμηρος ενός αριστεριστικού συντηρητισμού, τον οποίο αν δεν κατανοήσει για να τον αποτινάξει κάθε συζήτηση για «δημοσιονομική και οικονομική μεταρρύθμιση» είναι μάταιη. Αρκεί να αναλογιστούμε πόσες μεταρρυθμίσεις ακυρώθηκαν επειδή αντιμετώπισαν μία μόνο φράση: «αυτό το μέτρο είναι νεοφιλελεύθερο».